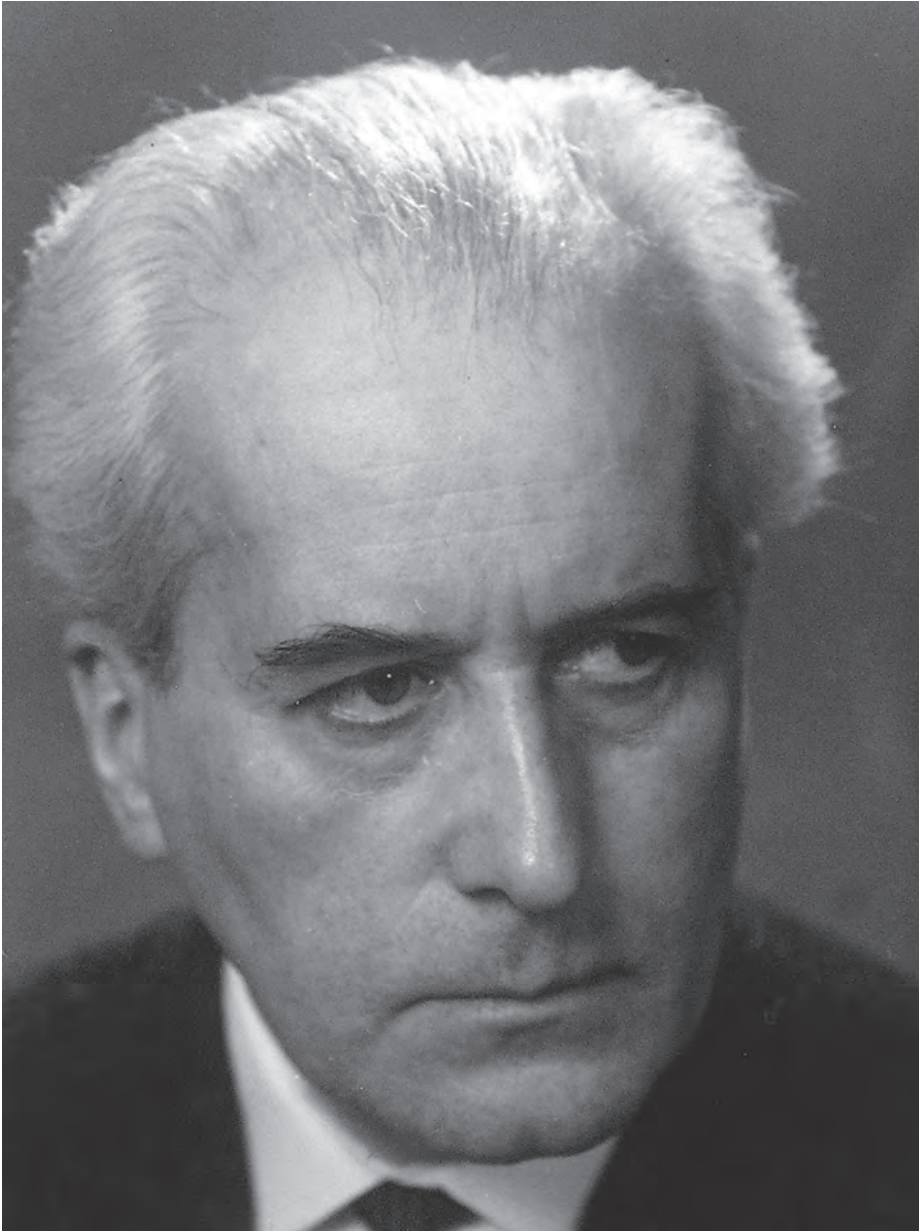

Szimfonikus felfedezések

Veress Sándor: Prima Sinfonia

Veress Sándor 1907. február 1-én született Kolozsvárott, 1916-ban költözött a családja Budapestre Tanulmányait a Zeneakadémián végezte. Bartók Béla írta róla: „fiatal zeneszerzőként legjobbaink közé tartozik, jó zongorista, népdalgyűjtéssel is foglalkozik. Művei hamarosan ismertté tették hazánkban és külföldön: zongorára írt kompozíciók, kamaraművek, 2 vonósnégyes, hegedűverseny, zenekari és ének-kara komponált művek sora jelzi termékeny munkásságának eredményeit.

A korabeli kritika szerint Veress műveiben sok az olaszos és franciás vonás, de az Ő

különleges és sajátos művészete erősen magán hordja magyarságának jeleit.

A második világháború és annak súlyos politikai hozománya – a szovjet megszállás és a Rákosi korszak beköszönte – 1949-ben emigrációba készítette Veress Sándort.

Térszéli Katicza című balettjének ősbemutatója Millos Aurél, a külföldön élő világhírű koreográfus munkájaként 1949. februárjában volt Stockholmban, ezt követte a római előadás.

Az olasz fővárosban kapta meg a hírt Veress Sándor, hogy Kossuth-díjjal tüntették ki. Válaszának tartalma a következő volt: „Kos-

suth-díjat ettől a kormányzattól nem fogadok el és többet addig haza sem térek, amíg egyetlen szovjet katona tartózkodik szülőhazám földjén”. A pártállam idején kezdődött svájci emigrációja, és műveinek itthoni bojkottálása.

Műveit nagyon ritkán adták elő Magyarországon.

„Egy új világ lassú, nehéz vajúdasokkal teljes születésének vagyunk mindnyájan szenvedő kortársai. De az emberi szellemnek azok a kis lángjai, amelyek a jelen sötétségéből a jövőbe mutatnak, a pedagógia és pszichológia tisztult felismerései a magyar zene-tanításnak magasba ívelő útján, zálogai egy eljövendő nemesebb kornak.”

Veress Sándor zeneszerző vallotta ezeket a gondolatokat 1943-ban a zenei nevelésről nyilatkozva. Milyen kísérletiesen aktuális a mondanivaló ma – 2011-ben is. Az új világ, melynek küszöbén állunk, egészen más célokat és feladatokat tűz elénk.

Talán ebben az esztendőben Veress Sándor véglegesen hazatérhet. Immár csak szellemileg, szimfóniájának előadásával. Ez a mű valóban felfedezés a budapesti közönség számára, hiszen hosszú idő után először hangzik el Budapesten.

***

Jelentős történelmi évfordulót ünnepelt Japán 1940-ben: a Tenno, vagyis a császári dinasztia mondába vesző 2600 éves eredetét. A neves évforduló tiszteletére zeneszerzői versenyt hirdettek, amelyre Veress Sándor elküldte éppen elkészült művét: Első szimfóniáját, hogy ezt az alkalmat megragadva a Távol-Keleten is megismertesse az új magyar zenét. Műve első díjat nyert, megelőzve Richard Strauss, Jacques Ibert és az olasz Ildebrendo Pizetti pályaműveit. A japán kritika felfedezte az eurázsiai pentaton alapon nyugvó, számukra rokon hangzású magyar szimfonikus zenét, amely – a Japánban is nagyon népszerű – nagyméretű ütős szekciót is használ.

Legjobb tudomásom szerint a magyar és japán zenekultúra hivatalos kapcsolat felvételét 1940. november 16-án Veress Sándor művének bemutatása jelentette Tokióban és néhány nappal később Osakában, amely hamarosan a „Japán szimfónia” elnevezést kapta.

A partitúra címdalán a következő felirat volt olvasható:

„Symphony by Sándor Veress – Hungarian greeting on the 2600th Anniversary of the Japanese dynasty - kigen 2600-nen hosbukuki -1940.”

A Fudzsjama szent hegyével díszített kotta a hamarosan kitört japán-amerikai háborúban elveszett.

Veress a továbbiakban nem akarta alkalmazni a „Japán” jelzőt, mert az nem tartozott a műhöz tartalmilag, csupán egy pályázati összefüggésre utal. A budapesti bemutató 1941. október 10-én volt a Székesfővárosi Zenekar előadásában, Ekitai Ahn karmester vezényletével a Vigadóban.

Egy 1953-as berni előadás után a mű bűvópatak életet élt és mintegy 50 éves szerzői gyűjteményben való rejtőzködés után 2000-ben reneszánszára ébredt. Ennek az újjászületésnek már külön története van, amely nem nélkülözi a váratlan fordulatokat.

1998. februárjától a Szombathelyi Szimfonikus Zenekar igazgatójaként folyamatosan szorgalmaztam az általam kinevezett japán vezetőkarvezető, Izaki Masahiro előtt, hogy kutassa fel Japánban az elveszett kottát.

Sikerült, és a szimfónia 2000-ben a Japán-Magyar Baráti Társaság szervezésében a

Magyar Millenniumi Fesztivál keretében ismét megszólalt Tokióban: *The 1000th Anniversary of the First King's Coronation. HUNGARY FESTIVAL in JAPAN* Hagiwara Michihiko úr, a Társaság elnöke meghívott, hogy a hangverseny előtt beszéljek Veress Sándor művészetéről. November 19-én a Metropolitan hangversenyteremben Erkel Ferenc: Ünnepi nyitánya után elhangzott a szimfónia. Ott ígéretet tettem a koncertterem hallgatósága előtt, hogy 2002. február 1-jén – a szerző születésének 95. évfordulóján Szombathelyen bemutatjuk a művet. Mi is álltuk a szavunkat. Japán küldöttség előtt kizárólag Veress művekből

összeállított műsorral tiszteltük meg a feledésre ítélt komponistát.

***

Heinz Holliger svájci oboaművész-zeneszerző-karmester, a mester tanítványa bívta fel figyelmemet Veress klarinétversenyére. Kérésre elküldte a kottát, többször eljátszottam Magyarországon és 2 alkalommal CD felvételen is rögzítettem. Feltétlen híve lettem a kiváló zeneszerzőnek, elhatároztam, hogy munkásságának megismertetése lesz egyik feladatomban.

Muzsikusi hitvallásomat Ipolyi Arnold mondata irányítja: „Az a nemzet, amelyik emlékeit veszni hagyja, az a saját síremlékét készíti, és az vesztesége az egész emberiségnek.”

Nagy elődeink: Liszt Ferenc, Erkel Ferenc, Bartók Béla, Kodály Zoltán, Lajtha László és Veress Sándor. Micsoda névsor. Zenei nagybatalommá tették ezt a kárpát-medencei országot, amely nem vigyáz kellően értékeire, nem képes élni lehetőségeivel, nem becsüli meg nagyjait.

Horváth László klarinétművész

Elhunyt Csicsery-Rónay István

(Budapest, 1917. dec. 13 – Bp. 2011. ápr. 22.)

Csicsery-Rónay István író, politikus, könyvkiadó a rendszerváltáskor hazatért amerikai magyar emigráció és a honi közélet kiemelkedő alakja. 43 évi emigrációs létében, s 1990-es hazatelepülése óta is hű képviselője, szószólója maradt a magyar szabadság, függetlenség és demokrácia eszményének, 1947-ben összeesküvés vádjával őt is letartóztatták, elítélték. Időleges szabadon-bocsátásakor külföldre szökött, majd – átmeneti ausztriai, svájci és franciaországi tartózkodás után – 1949-ben az USA-ba emigrált. Éveken át a Szabad Európa Bizottságban dolgozott, szerkesztette és kiadta a Hírünk a világban című folyóiratot, s annak nagyjelentőségű Bibliográfia című mellékletét. 1953-ban megalapította és haláláig működtette az Occidental Press Könyvkiadót. A Kádár-korszakban tiltott műhöz jutottunk általa; Teilhard de Chardintól a száműzöttek naptárán és a forradalom költőin át, Máray Sándor Naplójáig. 1990-ben hazatelepülvén, létrehozta és elnökölte a Zichy Mihály Alapítványt, a Teleki Pál Munkaközösség Alapítványt, az 1945-ös Alapítványt, a zenei életet serkentő Veress Sándor Társaságot. Munkássága elismeréseként itthon 1992-ben megkapta a Pulitzer Emlékdíjat (Életmű kategória), 1994-ben Nagy Imre emléklapoktet, 2002-ben Bethlen Gábor-díjjal tüntették ki. 2006-ban a Magyar Művészeti Akadémia Aranyérmese lett, tavaly pedig a Köztársasági Érdemérem kitüntetését adományozta neki Schmitt Pál államelnök.